

بررسی راه‌های ترغیب دانشجویان به مطالعه کتاب‌های غیر درسی

صغری افکانه^{۱*}، عباس شکوری شالدهی^۲

(۱) استادیار. عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

(۲) کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

*نویسنده مسؤل: S_afkaneh@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله ۸۸/۱۰/۳۰ تاریخ آغاز بررسی مقاله ۸۸/۱۱/۷ تاریخ پذیرش مقاله ۸۹/۲/۱۶

چکیده

برگزاری نمایشگاه کتاب، بررسی شیوه‌های ارایه خدمات کتابخانه‌ای.

کلید واژه گان: مطالعه کتاب‌های غیر درسی، خدمات کتابخانه‌ای، روش تدریس، مسابقات کتابخوانی.

هدف از انجام پژوهش حاضر هدایت دانشجویان به کتاب‌های غیر درسی جهت ارتقای سطح دانش و معلومات آنان است؛ این مسیر می‌تواند از طریق برنامه ریزی دانشگاه، تسهیل یابد. تحقیق حاضر با توجه به ماهیت آن توصیفی بوده و با عنایت به اهداف تحقیق از نوع کاربردی می‌باشد. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش کلیه دانشجویان دختر و پسر رشته علوم انسانی دانشگاه‌های آزاد منطقه ۸ در سال تحصیلی ۸۵-۸۴ بالغ بر ۹۰ هزار نفر بودند و نمونه آماری پژوهش شامل ۵۴۰ نفر از دانشجویان مورد نظر بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار سنجش، پرسشنامه محقق ساخته ای مشتمل بر ۲۶ سؤال بر مبنای طیف لیکرت و سه سؤال به صورت باز پاسخ بود. یافته‌های پژوهش پس از تحلیل آماری با استفاده از روش خی دو، نشان داد که عوامل زیر می‌تواند نقش مؤثری در هدایت دانشجویان به سمت مطالعه کتب‌ها یا غیر درسی داشته باشد: نقش روش تدریس استادان، برگزاری مسابقات کتابخوانی،

مقدمه

طریق حس رقابت، کنترل و ارتباط برانگیخته می‌شویم و به نظر بسیاری از روانشناسان و متخصصان علوم تربیتی، دانش‌انگیزه در مطالعه نقش اساسی دارد که بستر سازی برای ایجاد انگیزه در محیط دانشگاهی توسط دانشگاه‌ها عملیاتی می‌گردد. منابع انسانی یا به عبارتی استادان دانشگاه‌ها نقش بی‌بدیلی را در هدایت دانشجویان جهت مطالعه کتاب به عهده دارند؛ طرح سؤال‌های حساب شده و هدفمند در سطح دانش و فهم شاگردان، استفاده از الگوهای نوین تدریس، آموزش تفکر انتقادی، تعامل، هدایت گروهی و معنی بخشی شاگردان در داخل گروه و... از آن جمله‌اند. استادان دانشگاه باید به این واقعیت توجه داشته باشند که در پروراندن روح یادگیری^۲ و ایجاد رغبت در شاگردان بسیار تأثیر گذارند. ایجاد انگیزش از طریق تدریس در کلام معلمان بزرگی چون روسو^۳ (۱۹۱۱) و دیویی^۴ (۱۹۱۳) دیده می‌شود. میزان و گستره مطالعه ویگفیلد و گاتری^۵ (۱۹۹۷) و خلاقیت کاستنر^۶ و همکاران (۱۹۸۴) و عواطف مثبت کارگرفرد، عریضی و بهادران (۱۳۸۳) از نقش‌آفرینی استادان سرچشمه می‌گیرد. بلاک و اندرسون^۷ (۱۹۷۶) در مطالعه‌ای دریافتند راهبردهای یادگیری در گروه‌های همیار و یادگیری در حد تسلط، میزان موفقیت دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد زمان یادسپاری آموخته‌ها را بیشتر معلمان و همکلاسی‌ها ایجاد می‌نمایند. نادر^۸ (۱۹۸۴) به بحث توسعه منابع انسانی اشاره می‌کند؛ ایشان آموزش‌های منظم در مدت زمان معینی به منظور رشد

کتاب به عنوان یک عنصر فرهنگی در همه حال مورد توجه ملل در اعصار مختلف بوده است این شاخص فرهنگی با نفوذ خود ضمن انتقال دانش به مخاطب، بینش او را نسبت به محیط اطراف و دنیای پیرامون خود تغییر داده و روح تازه‌ای به خواننده خود می‌دهد، دریچه‌ای که هر انسانی را با افکار و اندیشه دیگران آشنا کرده، به آدمی بصیرت می‌دهد تا شعاع دید خود را گسترش داده و او را در همه حال با خود همراه می‌کند. در اسلام نیز به امر مطالعه تأکید فراوان شده و نهضت اسلامی با ندای آسمانی «بخوان» تزئین یافته است و خداوند در قرآن کریم به قلم و آنچه می‌نویسد سوگند یاد کرده است و پیروان مکتب اسلام همواره برای کتاب و کتابخانه و کتابخوانی احترام ویژه قایل بوده و کتابخانه‌های مصر، بین‌النهرین و جندی‌شاپور با همین نگرش پرآوازه بوده‌اند. کتابخوانی یک رفتار فرهنگی است که در جامعه تحقق می‌یابد، به تبع این رفتار دانشگاه‌ها نقش بی‌بدیلی را می‌توانند درخصوص ارتقاء این رفتار ایفاء نمایند. دانشگاه‌ها مراجعی هستند که در تولید دانش و اطلاعات هر کشوری سهمی مهم به عهده دارند، و دانشجویان در این فضای علمی است که باید خود را برای ورود به جامعه آماده نمایند؛ از آنجایی که کتابخوانی یکی از اسباب موفقیت و ارتقاء دانش هر دانش پژوهی می‌باشد باید راه‌های ترغیب این رفتار فرهنگی (کتابخوانی) را شناخت و به دانشگاه‌ها معرفی نمود. دانش‌آموزی از ما می‌خواهد که برای ارتقای رشد واقعی فردی، از آنچه که ما را به بهترین قابلیت‌مان رهنمون می‌سازد، آگاه باشیم. دسی و ریان^۱ (۱۹۸۵) می‌گویند که ما از

2. Learning spiritual

3. Rousseau

4. Dewey

5. Guthrie & Wig Field

6. Kustner et al.

7. Black & Anderson

8. Nadler

1. Deci & Ryan

دانشگاه‌ها و معلمان نیز نقش مطلوبی را ایفا نموده‌اند. ایجاد رقابت و برگزاری مسابقات برای دانشجویان نیز یکی از مؤلفه‌های انگیزه‌افزایی در زمینه کتابخوانی است. راین و دیسی^۳ (۲۰۰۰) عقیده دارند ایجاد رقابت‌های گروهی و انجام مسابقات تا حدود زیادی برای افزایش مطالعات شاگردان مؤثر است. به همین منظور امروزه مسابقات گوناگونی در جهت ارتقای فرهنگ کتابخوانی و مطالعاتی دانشجویان و دانش‌آموزان در سرتاسر دنیا برگزار می‌گردد. عزیز پور (۱۳۷۱) در بررسی رابطه انگیزه پیشرفت تحصیلی با موفقیت تحصیلی دانشجویان بر مطالعه کتاب و مسیر مطالعاتی آن تأکید می‌ورزد. خشویی (۱۳۷۵) در مقایسه نظرات دختران و پسران در مورد عوامل مؤثر در پرورش روحیه مطالعه دانش‌آموزان، ارزش مطالعه و کتابخوانی را بیش از پیش مهم و اساسی می‌داند. محمدی (۱۳۷۶) به پیشرفت دانشجویان از طریق انجام مطالعه و تحقیق رسیده است. خاتمی (۱۳۷۷) به نقش مطالعه دانشجویان در ایجاد انگیزه آنان به تحصیل تأکید می‌ورزد. ناصری مقدم (۱۳۷۵) نیز کتابخوانی را در رشد تحصیلی دانش‌آموزان بسیار مفید می‌داند، ابراهیمیان (۱۳۷۴) و ناصری (۱۳۷۴) هر کدام به نقش منابع درسی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان اشاره می‌کنند. با توجه به نظریات و پیشینه مطالعاتی فوق و بررسی دیدگاه دانشجویان هدف از انجام این پژوهش پاسخ به پرسش‌های ذیل می‌باشد:

۱- آیا انجام مسابقات کتابخوانی می‌تواند در جهت ترغیب دانشجویان به مطالعه کتاب‌های غیر درسی مؤثر باشد؟

افراد در انجام وظایف خود را مهم دانسته و به نقش بنگاه‌های اطلاعاتی، دانشگاه‌ها و مدارس تأکید نموده است. مقوله بعدی در محیط دانشگاهی خدمات کتابخانه‌ای استهیگز (۱۹۹۹) در مطالعات خود سیستم‌های اطلاعاتی (ICT) که به‌عنوان سیستم‌های متشکل از اجزای انسانی و فنی هستند تأکید نموده که در کار پذیرش، ذخیره‌سازی، پردازش، خروجی دادن و انتقال اطلاعات کارکرد دارند و کتاب به‌عنوان یک مانع اطلاعاتی در همه حال نقش باز تولید اندیشه را ایفا می‌نماید که در عصر جدید وزنی در گرایش به مطالعه کتاب پیدا کرده است؛ استفاده از رسانه‌های دیداری- شنیداری، میکروفیلم، رسانه‌های الکترونیکی، سی دی رام، کلید واژه‌ها و استفاده از متون و منابع انسانی متخصص کتابخانه با فضای طراحی شده برای مطالعه از جمله خدماتی است که با‌عنوان مدیریت کتابخانه بستری برای مطالعه کتاب دانشجویان می‌باشد. دسی استیگر^۲ (۱۹۸۴) معتقد است با برنامه‌ریزی دقیق و هماهنگ و ایجاد نمایشگاه پرمحتوا کتاب همچون: به عشق کتاب در کانادا، جشنواره کتاب سنگاپور، هفته کتاب استرالیا، باشگاه‌های کتاب، جامعه کتاب دوستان شوروی سابق، کتابخوانی را باید زنده نمود؛ ایشان وسایل ارتباط جمعی، رسانه‌ها، مسابقات کتابخوانی، عادت دادن از کودکی و الگوسازی را مهم می‌داند و یعقوبی‌فر (۱۳۸۷) از برگزاری موفق ۳۰ هزار نمایشگاه کتاب در ۳۰ هزار واحد آموزشی خبر می‌دهد. در ایران انتشارات مدرسه و مؤسسه منادی تربیت فعالیت گسترده‌ای را در زمینه فرهنگ کتابخوانی، توزیع کتاب، نیازسنجی سالانه از کارشناسان در جهت شناسایی و ارزیابی کتاب انجام می‌دهند که در این زمینه استادان

1. Heeks

2. Deci stigure

3. Royen & Deci

بدست آوردن اطلاعات تکمیلی از جامعه آماری تدوین شده است. سؤال‌های شماره ۲۷ و ۲۸ در پرسشنامه، دستیابی پژوهشگر به اطلاعاتی راجع به زمان صرف شده برای مطالعه کتاب‌های غیر درسی دانشجویان در طول روز و تعداد کتاب‌های غیر درسی مورد مطالعه در طول ترم را نشان می‌دهد و سؤال شماره ۲۹ به صورت باز بوده که دیدگاه جامعه آماری را راجع به اتخاذ تدابیر دانشگاه‌ها در خصوص گرایش دانشجویان به کتابخوانی بیان می‌کند. سؤال‌های شماره ۱ و ۲ به متغیر نقش استادان، سؤال‌های ۳ و ۴ متغیر علاقه به رشته تحصیلی، سؤال‌های ۵ و ۶ و ۷ و ۸ متغیر مسابقات کتابخوانی و سؤال‌های ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ متغیر خدمات کتابخانه‌ای را پوشش می‌دهند و بقیه پرسش‌ها برای تسلط بیشتر جهت پاسخگویی به اهداف پژوهش تعبیه شده است. برای بدست آوردن روایی پرسشنامه، پژوهشگر پس از اجرای یک آزمون آزمایشی در جامعه آماری محدود دانشجویان و با در نظر گرفتن ضریب همبستگی سؤال‌های و تصحیح بعضی از سؤال‌های و حذف بعضی از آنها اقدام کرد و نهایتاً با هم‌اندیشی چند نفر از کارشناسان اقدام به اجرای پرسشنامه نمود، همچنین برای اعتباریابی پرسشنامه با اجرا بر روی ۳۰ نمونه آماری و با استفاده از روش آلفای کرونباخ با ۰/۸۵ تعیین گردید که ابزار پژوهش مورد نظر قابلیت آزمون در میدان را دارد.

یافته‌ها

جدول شماره ۱ که نمایه‌ای از پاسخ دانشجویان را در خود جمع نموده در برگزیده سؤال‌هایی است که چهار فرضیه پژوهشی را به همراه دارد به ترتیب نقش استادان در گویه‌های شماره ۱ و ۲ علاقه به رشته

۲- آیا روش‌های تدریس استادان در جهت ترغیب دانشجویان به مطالعه کتاب‌های غیر درسی ایجاد انگیزه می‌نماید؟

۳- آیا ارائه خدمات کتابخانه‌ای در جهت ترغیب دانشجویان به مطالعه کتاب‌های غیر درسی مؤثر است؟
۴- علاقه به رشته تحصیلی تا چه میزان در جهت ترغیب دانشجویان به مطالعه کتاب‌های غیر درسی تأثیر دارد؟

روش

این تحقیق با توجه به ماهیت آن توصیفی بوده و با عنایت به اهداف تحقیق از نوع کاربردی می‌باشد. در واقع مطالعه وضعیتی است که از طریق آن راه‌های ترغیب دانشجویان به مطالعه کتاب بررسی و معرفی شده است.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش را دانشجویان دختر یا پسر رشته علوم انسانی دانشگاه‌های آزاد منطقه ۸ تشکیل می‌دهد که در سال تحصیلی ۸۵-۸۴ بالغ بر ۹۰ هزار نفر بوده‌اند و نمونه آماری پژوهش شامل ۵۴۰ نفر از دانشجویان مورد نظر می‌باشند که به منظور انتخاب نمونه مورد نیاز از روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای استفاده گردید و حجم نمونه این پژوهش نیز براساس حجم نمونه «جامعه آماری محدود» و قابل شمارش بدست آمده است که فرمول آن عبارت است از:

$$N = \frac{NZ^2.P(1-P)}{(N-1)d^2 + Z^2P(1-P)}$$

ابزار پژوهش. ابزار سنجش در پژوهش حاضر، پرسشنامه محقق ساخته است که مشتمل بر ۲۶ سؤال برمبنای طیف لیکرت و سه سؤال به صورت باز و بسته یعنی سؤال شماره ۲۷، ۲۸ و ۲۹ جهت واکاوی بیشتر و

تحصیلی در گویه‌های ۳ و ۴، مسابقات کتابخوانی و گویه‌های ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ را نشان می‌دهد. گویه‌های ۵ و ۶ و ۷ و ۸ و خدمات کتابخانه‌ای در

جدول شماره ۱. فراوانی پاسخ دانشجویان به سؤال‌های پژوهش

ردیف	موضوع گویه‌ها	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم
۱	تأثیر راهنمایی استادان بر مطالعه کتب غیر درسی	۱۲۶	۱۵۷	۱۶۵	۷۴	۱۸
۲	تأثیر روش تدریس استادان بر مطالعه کتب غیر درسی	۷۸	۱۶۴	۱۶۸	۵۶	۱۷
۳	میزان علاقه دانشجویان به رشته تحصیلی خودشان	۱۳۵	۱۵۰	۲۱۲	۷۰	۳۰
۴	علاقه به رشته تحصیلی و مطالعه کتب غیر درسی	۱۲۷	۹۷	۲۳۴	۶۶	۱۹
۵	تأثیر نمایشگاه کتاب، هدیه کتاب بر مطالعه کتب...	۱۶۵	۱۰۱	۲۱۶	۴۱	۱۷
۶	تأثیر مسابقات کتابخوانی بر مطالعه کتب غیر درسی	۱۰۴	۸۱	۱۳۱	۱۳۹	۸۵
۷	تأثیر تبلیغات و اطلاع‌رسانی مناسب بر مطالعه کتب...	۱۰۰	۱۶۳	۲۲۸	۳۹	۱۰
۸	تأثیر همایش دانشجویی و تقدیر از کتابخوانی	۷۹	۱۳۰	۲۶۰	۶۳	۸
۹	تأثیر مدیریت کتابخانه بر ایجاد انگیزه کتابخوانی	۶۱	۱۴۵	۲۷۵	۶۲	۱۵
۱۰	تأثیر فضای کتابخانه بر ایجاد انگیزه کتابخوانی	۱۶۶	۱۰۷	۲۰۹	۴۴	۱۴
۱۱	تأثیر تنوع کتاب و دسترسی آسان بر ایجاد انگیزه...	۱۷۷	۱۴۷	۱۸۹	۱۸	۹
۱۲	تأثیر رفتار کتابداران بر ایجاد انگیزه کتابخوانی	۱۳۹	۱۶۲	۱۹۳	۳۶	۱۰

تصویر کلی از یافته‌ها در جدول صورتبندی فراوانی‌ها نشان می‌دهد که اکثریت پاسخگویان به محور مثبت پیوستار علاقمند بوده‌اند یعنی گزینه‌های زیاد، خیلی زیاد و تا حدودی را انتخاب نموده‌اند و این مسأله نشان‌دهنده این واقعیت است که دانشجویان شناخت کافی به مؤلفه‌های پرسشنامه داشته و مطالبات خود را نیز به درستی درک کرده‌اند. حتی در رابطه با

علاقه به رشته تحصیلی و گرایش به کتابخوانی تردید دارند که علاقمندی به رشته تحصیلی تنها عامل گرایش به کتابخوانی باشد به همین منظور در پاسخ‌های خود بدرستی آن را نشان داده‌اند. در هر حال چگونگی دیدگاه دانشجویان مثبت بوده که انتظارات آنان را از فهم درست عوامل تأثیر گذار در محیط دانشگاهی تبیین می‌نماید.

جدول شماره ۲. نتایج بدست آمده در خصوص تأثیر مسابقات کتابخوانی

همایش دانشجویی	تبلیغات و اطلاع رسانی مناسب	مسابقات کتابخوانی توام با اهداء جایزه	تأثیر هدایت و نمایشگاه و نمایه‌های فرهنگ‌سازی به مطالعه کتاب	تأثیر دانشگاه در نتایج
۲۳۷/۵۳۷	۲۹۴/۹۴۴	۲۲۷/۲۴۱	۲۵۶/۷۷۸	۳۰۷/۵۷۴
۴	۴	۴	۴	۲

با توجه به نتایج جدول فوق و خروجی آزمون خی دو و در نظر گرفتن جدول مبین با ضریب خطای ۱ درصد و ۵ درصد و df: ۴ به ترتیب ۱۳/۲۸ و ۹/۴۵

چنین استنباط می‌شود که نمره‌های بدست آمده با بالاتر از نمره‌های مبین جدول خی دو بوده و تفاوت معنی‌داری بین اهدای جایزه و ترغیب دانشجویان به

مطالعه کتب غیر درسی وجود دارد. تأثیر دانشگاه جامعه آماری و اجرای نمایشگاه کتاب، تحویل نمایه‌های کتاب، اجرای مسابقه، اهدای جوایز، تبلیغات و اطلاع رسانی مناسب، در انگیزه افزایی دانشجویان به

کتابخوانی داشته‌اند. جهت نشان دادن درجه ارتباط بین شاخص‌های جدول شماره ۲ ضریب هم‌هنگی آن بدست آمده و ۰/۶ محاسبه شد.

جدول شماره ۳. نتایج بدست آمده در خصوص تأثیر روش‌های تدریس استادان

استادان دانشگاه	استادان و مجاب کردن	استادان و معرفی کتب	آگاهی از مطالعه و شیوه	نتایج
الگوی مطالعه	دانشجو برای مطالعه	برای مطالعه	مطالعه کرد	
۵۵۹/۰۳۷	۵۱۶/۹۴۴	۶۱۹/۵۰۰	۳۱۰/۷۲۲	خی ۲
۴	۴	۴	۴	Df

با توجه به نتایج جدول فوق و خروجی آزمون خی دو و در نظر گرفتن جدول مبین با ضریب خطای ۱ درصد و ۵ درصد و df: ۴ به ترتیب ۱۳/۲۸ و ۹/۴۵ چنین استنباط می‌شود که نمره‌های بدست آمده با بالاتر از نمره‌های مبین جدول خی دو بوده و فرض یک تأیید شده بدین معنا که تفاوت معنی‌داری بین روش‌های

تدریس استادان و ترغیب دانشجویان به کتاب های غیر درسی وجود دارد؛ در واقع استادان در این رابطه می‌تواند بسیار پر رنگ باشد. جهت نشان دادن درجه ارتباط بین شاخص‌های جدول شماره ۳ ضریب هم‌هنگی آن بدست آمد و ۰/۷ محاسبه شد.

جدول شماره ۴. نتایج به دست آمده در خصوص تأثیر خدمات کتابخانه‌ای

رفتار کتابداران و راهنمایی آنان	تنوع کتاب و دسترسی آسان	فضای کتابخانه، جا نشیمن و...	مدیریت کتابخانه و	نتایج
۲۳۸ / ۷۴۱	۲۸۴ / ۶۶۷	۲۴۵ / ۳۵۲	۳۳۸ / ۳۷۰	خی ۲
۴	۴	۴	۴	Df

با توجه به نتایج جدول فوق و خروجی خی دو و در نظر گرفتن جدول مبین با ضریب خطای ۱ درصد و ۵ درصد و df به ترتیب ۱۳/۲۸ و ۹/۴۵ چنین استنباط می‌شود که نمره‌های بدست آمده بالاتر از نمره‌های مبین خی دو بوده و فرض یک تأیید می‌شود و مدیریت کتابخانه‌ها، فضای حاکم بر کتابخانه‌ها (نور، صدا، فضا و...) تنوع کتاب و دسترسی آسان به موضوعات، رفتار

کتابداران با مطالعه‌کنندگان و ایجاد تسهیلات از طریق رایانه بسیار اثر گذارند، زیرا هر کدام به تنهایی می‌توانند تأثیری در ایجاد رغبت و عدم رغبت دانشجویان به مطالعه داشته باشند. جهت نشان دادن درجه ارتباط بین شاخص‌های جدول شماره ۴ ضریب هم‌هنگی آن بدست آمده و ۰/۶ محاسبه شد.

جدول شماره ۵. نتایج بدست آمده در خصوص علاقه به رشته تحصیلی

تمایل به داشتن اطلاعات بیشتر در خصوص رشته	اتفاقی بودن انتخاب رشته	علاقه به رشته تحصیلی	نتایج
تحصیلی	تحصیلی	توسط دانشجو	
۲۲۹/۳۸۹	۳۴/۵۹۳	۱۹۴/۵۱۹	خی ۲
۴	۴	۴	Df

مطالعه را توصیه می‌کنند. استادان دانشگاه‌ها به این موضوع توجه دارند که در بی‌علاقگی و بی‌انگیزه سازی دانشجویان به مطالعه نیز سهمی دارند و این گزاره‌ها همه و همه به تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی یک استاد دانشگاه و میزان مهارت او ربط دارد که چگونه در ارایه یک برنامه درسی به این امر مهم بیندیشد تا فراگیرندگان از او الگو برداری نمایند.

یافته دیگر این پژوهش درخصوص نقش خدمات مؤثر و تخصصی کتابخانه‌ها، نوع سرویس‌دهی و مدیریت آن می‌باشد در واقع اخلاق و رفتار سازمانی، آموزش کتابداران، فضای کتابخانه، ساعات مربوط به ارایه خدمات و... هرکدام مؤلفه‌هایی هستند که می‌توانند در جذب مطالعه‌کنندگان مخصوصاً در محیط‌های دانشگاهی مؤثر باشند، این یافته پژوهشی نیز با یافته‌های مارچانت و اسمیت^۳ (۱۹۸۲) همسویی داشته که در نظرخواهی از مدیران انجمن کتابخانه‌های پژوهشی آمریکا، به منظور تعیین مهارت‌های تخصصی مورد نیاز کتابداران دانشگاهی به‌عمل آوردند و دریافتند که نیاز برای افزایش آموزش مرتبط با مهارت‌های تحلیلی و ارتباط فردی، تحلیل نظام‌ها، و خودکارسازی کتابخانه‌ها محسوس می‌باشد؛ همچنین یافته‌های فتاحی^۱ (۱۳۷۶) و کوبی^۲ (۱۳۷۶) نشان می‌دهند که برنامه‌های درسی مربوط به سازماندهی منابع، باید بیشتر به امور فهرست‌نویسی رایانه‌ای و فهرست‌های رایانه‌ای بپردازند، زیرا محیط و فرآیند کار سازماندهی به‌طور قابل ملاحظه‌ای تحت تأثیر فن‌آوری‌های نرم‌افزاری و شبکه اینترنت قرار گرفته است.

با توجه به نتایج جدول فوق و خروجی خی دو و در نظر گرفتن جدول مبین با ضریب خطای ۱ درصد و ۵ درصد و $df: 4$ به ترتیب ۱۳/۲۸ و ۹/۴۵ چنین استنباط می‌شود که نمره‌های بدست آمده بالاتر از نمره‌های مبین خی دو بوده و نتیجه می‌گیریم فرضیه صفر که همانا عدم تفاوت معنی‌دار بین دو متغیر است رد و در مقابل فرضیه تحقیق تأیید می‌شود. جهت نشان دادن درجه ارتباط بین شاخص‌های جدول شماره ۵ ضریب همبستگی آن بدست آمده و ۰/۵ محاسبه شد.

بحث و نتیجه‌گیری

اولین یافته پژوهش حاضر آن است که استادان دانشگاه‌ها در ایجاد انگیزه به مطالعه و بهره‌گیری از الگوها و روش‌های تدریس برتر نقش مؤثر دارند؛ که این یافته پژوهشی با یافته افرادی همچون پین، الین و کوفر اسنیک همسویی دارد. بین الین^۱ (۱۹۹۹) معتقد است زمانی که به دانشگاه می‌اندیشید باید خود را برای خواندن آماده کنید امری که باید در خصوص توسعه‌ی مهارت‌ها به یاد داشته باشید و آن را دوست بدارید. ایشان اعتقاد دارد یک مطالعه موفق از طریق معلمان و استادان به سرانجام می‌رسد. کوفر و اسنیک^۲ (۱۹۸۲) نیز دریافتند شاگردانی که از طریق روش اکتشافی مطالبی را می‌آموزند نگرش‌های مثبتی نسبت به موضوع درسی پیدا می‌کنند و یادگیری عمیقی را پشت سر می‌گذارند و این روش‌ها و الگوهای برتر تدریس توسط مدرسان به کار گرفته می‌شوند و پژوهشگرانی چون رضایی^۱ (۱۳۷۹) ابراهیمیان^۲ (۱۳۷۴)، کاشانی^۳ (۱۳۵۴) و عسگری^۴ (۱۳۷۳) به جایگاه مطالعه در بسامان کردن آموزش، بهره‌گیری از روش‌های برتر تدریس، تعامل مناسب علمی بین استاد و شاگرد و ایجاد انگیزه برای

1. Payne & Elaine

2. Cooper & Sneek

3. Marchant & Esmith

یافته سوم این پژوهش دربرگیرنده نقش تبلیغات و مسابقات کتابخوانی در جهت گرایش دانشجویان به کتابخوانی می‌باشد. مسأله‌ای که معمولاً به آن التفات کمتری می‌شود بر اساس این یافته که همسو با مطالعات دسی‌استیگر^۱ (۱۹۸۴) می‌باشد؛ ایشان به تبلیغات درخصوص کتابخوانی به‌ویژه در محیط دانشگاهی تأکید نموده و فراهم کردن شرایط مساعد برای مطالعه کتاب را توصیه می‌نماید. در یافته دیگری از این پژوهش درمی‌یابیم که انجام مسابقات کتابخوانی و اهداء جوایز به دانشجویان جهت ترغیب آنان به کتابخوانی می‌تواند در مطالعه دانشجویان مؤثر باشد، این یافته پژوهشی همسویی با مطالعات گری و راجرز^۲ (۱۹۸۶) داشته که در این زمینه به انگیزه‌های بیرون و اجتماعی شاگردان صحنه می‌گذارند، در واقع یک تعلق اجتماعی و جمعی است که دانشجویان خود را در معرض عموم مردم می‌سنجند و خواهان آند از طرف دیگران مورد توجه قرار گیرند و زمینه تبلیغاتی آن می‌تواند گرایش آنان را به مطالعه افزایش دهد؛ در اینجا لازم است تأکید آقای فیل ریس^۳ (۱۹۹۳) را اشاره نماییم که به دانشجویان می‌گوید از خود سؤال کنند برای چه تحصیل می‌کنند؟ این امر نقدی است به مختصات حضور دانشجویان در دانشگاه‌ها، که بدانند انگیزه آنان در برنامه کیفیت بخشی دانشگاه‌ها مؤثر خواهد بود. دانشگاه جایگاهی است که کارکرد آن در آموزش، پژوهش، خدمت به جامعه، انتقال میراث فرهنگی، ارتقای فرهنگ و در نتیجه بهبود زندگی نسل‌های آینده نمایان می‌شود و برون‌داد آن نیروی انسانی متخصص، ماهر، نوآور و خلاق است، با این

تعبیر مطالعه دانشجویان در حوزه‌های مختلف علوم از بدیهی‌ترین عملکرد آنان است؛ در واقع پوشش یکی از شاخص‌های اصلی رشد دانشگاهی است. در کشور ما کتاب، کتابخانه و کتابخوانی قدمتی دارد در قرن دوم هجری حدود ۶۰۰ کتابخانه در کشور ما فعالیت داشته که کتابخانه بزرگ ری، نیشابور و بوطاهر در ساوه از آن جمله‌اند و صدها کتابخانه در قرن سوم و چهارم هجری نیز راه‌اندازی شده‌اند، با این پیشینه تاریخی الزام برای تعقیب کتابخوانی و به‌روز رسانی اطلاعات دانشجویان دور از انتظار نیست.

در پایان با امعان‌نظر به مطالعات پژوهشگران و نتایج بدست آمده از این پژوهش، پیشنهاد می‌گردد در محیط دانشگاه باید فضایی طراحی و فراهم نمود تا شاخص مطالعه برای جویندگان کتاب ارتقاء یابد؛ معرف‌هایی چون کتابخانه، سالن مطالعه، آموزش استادان، گروه‌های فعال درسی، نمایشگاه کتاب، امکانات دیجیتالی کتابخانه‌ای، استفاده از اینترنت برای دسترسی به کتابخانه‌های دنیا و... در مطالعه کتاب فوق‌العاده مؤثر هستند. در واقع مطالعه کتاب که از آن به عنوان یک رفتار فرهنگی و شاخص آموزشی در محیط دانشگاهی یاد شده است می‌تواند سطح علمی، آموزشی دانشگاه‌ها را افزایش داده و نیروی انسانی مطمئن‌تری را به جامعه تحویل دهد؛ بدون تردید در اهداف کیفیت بخشی همه دانشگاه‌ها، فرهنگ مطالعه کتاب یک ارزش محسوب می‌شود.

منابع

- آراسته‌خو، م. (۱۳۸۲). *نقد و نگرشی بر فرهنگ اصطلاحات علمی و اجتماعی*. تهران: چاپخش.

- استیگرورالف سی. (۱۳۷۸). *راه‌های تسویق*

¹. Deci & stigure

². Griey & Rujerse

³. Feelereass

- به مطالعه. ترجمه فاطمه محمدی. تهران: مؤلف.
- زیرین.
- ابراهیمیان، سید زین العابدین. (۱۳۷۴). *بررسی علل افت تحصیلی مراکز تربیت معلم استان مازندران*. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده.
- ذبیح‌الله، صفا. (۱۳۳۶). *تاریخ ادبیات ایران*. تهران: ابن‌سینا.
- رفوٹ.م آ و همکاران. (۱۳۷۵). *راهبردهای یادگیری و یادسپاری*. ترجمه علی نقی فرازی. تهران: ندا.
- باب الحوائجی، ف. (۱۳۸۲). *آشنایی با مبانی چاپ و نشر*. تهران: موسسه فرهنگی تکورک زیرین.
- سرمد، غلامعلی. (۱۳۷۹). *نگرشی کاربردی بر روش‌های تدریس و هنر معلمی*. تهران: آوای نور.
- پین، الین و اتیکر، ولسی. (۱۳۸۳). *مهارت‌های ضروری مطالعه موفق*. ترجمه فاطمه محمدی. شیراز: نوین.
- سنه، افسانه و آقازاده، محرم. (۱۳۷۹). *فرهنگ مطالعه و پژوهش*. تهران: منادی تربیت، دفتر توسعه و برنامه‌ریزی امور پرورشی وزارت آموزش و پرورش.
- ترسی، آیلین. (۱۳۸۳). *روش‌های موفقیت در مطالعه و یادگیری*. ترجمه سیدرضا افتخاری. تهران: ابن‌سینا.
- سیف، علی‌اکبر. (۱۳۷۶). *روش‌های یادگیری و مطالعه*. تهران: دوران.
- خاتمی، سید باقر. (۱۳۷۷). *بررسی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته دانشجویان دانشگاه‌های دولتی سمنان*. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده.
- خشویی، حسن. (۱۳۷۵). *مقایسه نظرات دختران و پسران در مورد عوامل مؤثر در پرورش روحیه مطالعه دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهرستان نریمان*. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده.
- دلاور، علی. (۱۳۸۲). *روش‌های آماری در روانشناسی و علوم تربیتی*. تهران: دانشگاه پیام نور.
- دلجو، شریعت. (۱۳۸۱). *شیوه‌های یادگیری و مطالعه*. تهران: موسسه فرهنگی تکورک
- Asch, M. (2002). *Motivation and learning*, P .B. I. V. Y., publishing House; Delhi, (pp 37-54).
- Band, E., Weisz, J. (1988). *How to feel better when it feels bad, Children's perspectives on coping with everyday stress, Developmental Psychology*, (pp 247-253).
- Block, J.H. (1971). *Mastery learning; Theory and Practice*, Rinehart and Winston, New York.
- Brophy, J (1996). *Teacher*

- "Building e-governance for development":** a framework for National and donor action. (Working paper) university of Manchester.
- Klinger J.K., Vaughan. S. (1998). **Using collaborative strategic reading**, Journal of teaching exceptional children.
  - Koestner, R., Ryan, R. M., Bernier, F., & Holt, K., (1984). **Setting limits on children behavior, the differential effects of controlling versus informational styles on intrinsic motivation and creativity, General of personality.**
  - Pulkinen, J., (1999). **Pedagogical foundations of open learning environment**, in M., Selinger & J, Person, Telematics in Education trends and issues, Oxford; Pergamon.
  - Salvin, R.E., (1991). **Group rewards make group work:** response to Kohn. Educational leadership.
  - **praise; A functional analysis.** Review of Educational Research, (pp 5-15).
  - Bruner, J. (1996). **The culture education**, Harvard University press. Cambridge, Massachusetts, London.
  - Cazden, C. (1989). **Classroom discourse, the language of teaching and learning**, Portsmouth, N. H: Heinemann.
  - Cooper, J. (1989). **Cooperative learning and college instruction:** effective use of student learning teams California state university long beach. Office of the chancellor.
  - Dece, E. L., & Rayan, R. M. (1985). **The "what" and "why" of goal pursuits:** Human needs and the self determination of behavior, Psychological inquiry.
  - Dewey, J. (1913). **Interest and effort in education.** Boston: Houghton Mifflin.
  - Earthman, G. I. (2002). **School facility conditions and student academic achievement**, California: UCLA institute for Democracy.
  - Guthrie, J. T. & Wig field, A. (2002). **Engagement and motivation in reading.** In M. L. Kamil, P. b. Rosenthal research (pp 403-422). Mahwah, NJ; Lawrence Erlbaum.
  - Heeks, Richard. (1999).

Quarterly Journal of Educational Psychology
Islamic Azad University Tonekabon Branch
Vol. 1, No. 2, spring 2010, No 2

Study of Students Persuasion Guidelines to Non – Text book Reading

Afkaneh. Soghra*¹, Shakouri Shaldehi. Abbas²

1) Faculty member of Islamic Azad University. Roudhen Branch

2) M.A, Islamic Azad University. Roudhen Branch

*Corresponding author: S_afkaneh@yahoo.com

Abstract

This research is purposed to direct students toward reading non-textbooks more than academic textbooks-to develop their knowledge and qualifications. This direction can be facilitated by university purposeful planning. Statistical population of this research consists of male and female students of human sciences in Azad University of district 8 and 540 of them were selected by multi-level accidental method. A researcher- made questionnaire distributed, which is taken from was motivating factors in university such as holding book-studying festivals, utilizing various teaching methods by professors, the ways of presenting library services and interests of the students to their fields of study. After collecting data and statistical analysis, the findings of this study showed that the following factors can have the efficient role on attitudes of university students to help them read non-textbooks: The role of the instructor's teaching method, holding book reading competitions, Holding book fair, Reviewing the way of giving library services.

Keywords: reading- non-textbook, library services, instructors teaching method, book reading competition.